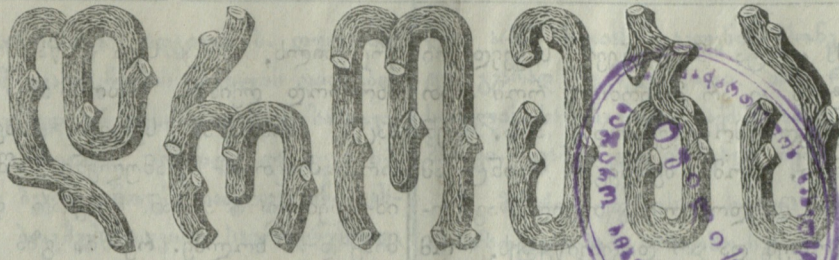

რედაქცია

გოლოვინის პროსპექტზე... მუხრან-ბაგონის...
სახლში...
ხელის-მაცურა, მიიღება თბილისში...
რედაქციაში, ქუთაისში, ჭილაძეების წიგნის მაღაზიაში...
17 რედაქცია «როსია»
«დროების» ფასი
მთელი წლისა... 9 მან. სამის თვისა... 3 მან.
ეკსტრის თვისა... 5 მან. ერთის თვისა... 1 მან.

ფასი განსხვავებისა

სტრუქონზე რვა კაპ. განცხადება...
რუსულს და სხვა ენებზედ...
თუ საჭიროება მოითხოვს, რედაქცია გაასწორებს
და შეამოკლებს დასაბეჭდად გამოგზავნილ წერილებს.
დაუბეჭდველ წერილებს რედაქცია ვერ დაუბუნებს
ავტორს.
ცალკე ნომერი «დროებისა» ღირს 5 კაპიკი

გამოდის ყოველ დღე ორ შაბათს მარტად.

მაქვს პატივი გამოუყურებლო პატრუ-
ცემულს ქართულთა საზოგადოებას,
რომ მისს, ძალად ყოველად უსამღერდ-
ლოცსოდა საქართველოს მეზობრის
პაელებ აკურთხებს ქალაქს შორში
ახლად - ამინებულს ღვთისმშობლის
მკონის ეკლესიასა 25 სექტემბერსა
ამა 1883 წელსა.

ბლაღოჩინი მღვდელი მიხეილ ნასყიდოვი.
(6-6)

ტელეგრაფი

(ქრდილოეთის საგვარდისი.)
19 სექტემბერს.

პარიში. ტურგენივის ცხედარი
მისვენეს ჩრდილოეთის გზის
ვოკზალზე, სადაც გამართულია
მდიდრულად შეწყობილი, დროებითი
სალოცავი; რენანმა, ედმონმა და
აბუმ წარმოსთქვეს სიტყვები. სა-
დამოს 9 სათზე კუბო პეტერბურ-
დში წასვენეს ესპანიის მეფე ბე-
პინ ელისეს სასახლეში ბანკეტზე
დაესწრო და დღეს დილით ესპა-
ნიამი წავიდა.

მადრიდი. გუშინ მინისტრთა რჩე-
ვა იყო იმ შეურაცხობის თაობაზე,
რომელიც პარიჟში ესპანიის მე-
ფეს მიაყენეს; გაზეთები ძლიერ
ადელვებულნი არიან და საფრან-
კეთის მმართველობას ბრალს
სდებენ იმაში, რომ მან ჯეროვა-

ნი ზომები არ მიიღო მანიჭესტ-
ერის განსარინებლად; ჰეიქრო-
ბენ, რომ ესპანია მოსთხოვს სა-
ფრანკეთსა დამნაშავეთა დასჯას.

ბელგრადი. დღეს მოვიდა სერ-
ბიის მეფე და მინისტრ პრეზი-
დენტმა პიროჩანცმა მიათვა მას
კაბინეტის სამსახერიდამ დათხოვ-
ნის ქაღალდი.

პეტერბურდი. იმისგამო რომ
თითქმის დარბაისელი გაზეთებოც
გი და მათ შორის ლონდონისა
«ემელი ნ-ეს» და პარიჟისა «ტან»
ძალიან ადვილად ავრცელებენ
გრანკოვში შეთხვეულ ტყეილს ცნო-
ბებსა შესახებ რუსეთის დაიარა-
ღებისა გერმანიის და ავსტრიის
სამზღვრებზე. «სან პეტერბურ»-
ი სწებს, რომ დარბაისელი და პა-
ტიოსანი მწერლობა ადვილად
იჯერებს იმისთანა ცნობებს, რო-
მელიც ამ გვარი წყაროებიდამ
მოამდინარობენ, და ამბობს: «უცხო-
ელ მმართველობათ უწყობან, რომ
რუსეთის პოლიტიკა ელტვის მხო-
ლოდ საზოგადო მშვიდობიანო-
ბის დასაცვას და მტეიკედ დამეა-
რებას».

პარიში. საქონლის ჭირის
განსარინებლად, რეპინიის მმარ-
თებლობამ დაადგინა ბესარაბიის
სამზღვარზე სამხედრო სანიტა-
რული კორდონი.

მადრიდი. საფრანკეთის წინააღ-
მდეგ ადელვება რაოდენადმე დას-
ცნრა, რადგანაც გრევიმ გამოუც-
ხდა მეფეს თავისი სინანული.
მეფეს დიდის ამბით მიგებებს უპი-
რებენ, როდესაც მადრიდში მივა.

ბირჟა
პეტერბურდი, 1883 წ.
100 მანათის კურსი სამის თვით ლონდონზე — 23 1/2, 23 3/4
100 მანათის კურსი სამის თვით ჰამბურგზე — 202 1/8, 202 1/4
100 მან. კურსი სამის თვით პარიჟზე — 249 3/4, 250
პოლიტიკური დოკუმენტი — 8 მ. 31 კ. გაუ.
ლაპოუნის კუპონები — 8 მ. 27 კ. გაუ.
ვერცლის მანათი — 1 მ. 38 კ. გაუ.
ბირჟის დისკონტი — 6 და 7 %
5 % ბილეთები აღმოსავლეთის სესხისა 100 და 1000 მან. I გამოცემისა — 91 3/4 მ. გაუ.
5 % ბილეთები აღმ. სესხისა 100 და 1000 მ. II გამოცემისა — 91 მ. 62 კ. მეილ.
5 % ბილეთები აღმ. სესხისა 100 და 1000 მ. III გამოცემისა — 91 3/4 მ. გაუ.
5 % მომგები ბილეთები I შინაგანის სესხისა — 214 1/2 მ. გაუ.
5 % მომგები ბილეთები II შინაგანის სესხისა — 206 1/2 მ. გაუ.
რუსული ნორბალი, 10 ფუთი — 11 1/2 — 12 მ
ნორბალი საქონლა უმაღ-
ლესის სორკისა, 10 ფუთი — 12 1/2 — 128.60 კ.
ჭვავის პური, 9 ფუთი — 8 მ. 90 კ. გაუ.
შვრა, 6 ფუთი — 4 მ. 80 კ. გაუ.
ქერი, 8 ფუთი — 8 1/2 მ. გაუ.
ფქვილი ჭვავის პურისა, მოსკოვისა, 9 ფუთი —
კროსინი ამერიკისა — 2 მ. 70 კ. გაუ.

ეროსინი რუსული — 1 მ. 30 კ. გაუ.
ქონი ყუთილი, სახლისა, 1-ლი სორკი — 72 მ. გაუ.
ქონი სამისა —
ერო ძროხისა, ციპირისა 10 3/4 მ. გაუ.
სპილენძი ფურცლობით, ფუთი — იგივე
რაინა ფურცლობით, ფუთი — 3 მ. 70 კ. გაუ.
ძროხის ტყავები დამარ-
ლებული, ფუთი — 14 მან. გაუ.
ძროხის ტყავები ამერიკისა, ფუთი — 5 მ. 20 კ. გაუ.
სპირტი ოსტრეისა 40 % ვეღრო — 85 კ. გაუ.
შაქარი რაფინადი 1-ლის სორკისა, ფუთი — 8 1/2 მ. გაუ.
შაქარი რაფინადი, მე 2 სორკისა, ფუთი —
ფხვნილი შაქარი — 7 1/4 მან. გაუ.
პლაში, 10 ფუთი — 27 მან. გაუ.

თბილისი, 21 სექტემბერს.
ჩვენ გაზეთში წაიკითხვედით, რომ
ამ ცოტას ხანში ძავესიაში მოვა
გზათა მინისტრი იმის დასათვლიე-
რებლად, თუ სად უფრო მარჯვე იქ-
ნება ახლის რკინის გზების გაყვანა.
იმევე ცნობილამ სჩანს, რომ მინისტ-
რი მრევანშია წავა, მაშასადამე,
უეჭველია, გასწავას, საით უნდა
გავიდეს ის გზა, რომელიც შარსის-
კენ წავა. მაგრამ ჩვენთვის და ჩვენის
პკითხველებისათვის უფრო საინტერე-
სო და საყურადღებოა მეორე გზა,
რომელზედაც საზოგადოებაში გაცხა-
რებული ლაპარაკი გაისმის. ეს არის
ის მტო, რომელმაც უმთავრესი რკი-
ნის გზა მიიარღილს, მიეწყებულს,
სწავლა მოხლეების მოსამზადებელ
საშუალებად, იარაღად მიანდათ. და-
ბალ ხალხზე ხმასაც არაინ იღებდა.
შმაგრესი შეცდომა ის იყო, რომ
სწავლა-განათლებას ერთი და იგივე
საგანი ჰქონდა — მოსწავლე მოემზა-
დებინათ სახელმწიფო სამსახურისა-
თვის. და რადგანაც სამსახურის უფ-
ლება ხელთ ეყრა ძალად წოდებას,
ამისათვის განათლებითაც ეს წოდება
სარგებლობდა. მიდევ ამიტომ ბრძა-
ნებებში ხშირად შეხედებით ახო-
რისმს — განათლება მიზანი კი არა,
საშუალება უნდა იყოსო. ამისათვი-
საც განათლებას ღრმად ეტყობოდა
სახელმწიფო (და არა სახალხო) ხა-
სიათი, მიმართულება. ეს მიმართუ-
ლება იმითი იყო მაინებელი, რომ
კაცს მარტო სახელმწიფოს წვერად
პრაცხავდა, თუმცა სახელმწიფოს გა-
რეშე, კერძო ცხოვრებაში, ყოველს
ჩვენგანს თავისი მიზანი და დანიშნუ-
ლება აქვს. სწორედ ამ გვარი შედა-
გოგიური მიმართულება დაარსდა
ჩვენშიაც ამ საუკუნის დასაწყისში.
მრთის მხრით ამ მიმართულებამ მზა
ნიადგი იპოვა საქართველოში — ჩვენ-
შიც, დამოუკიდებლობის დროს, გა-
ნათლება საერო არისტოკრატის და
სასულიერო წოდების საკუთრებას შე-

«დროების» ტელეგრაფი, 22 სექტემბ.

პართული მის შვილობის გამო.
„ის ხალხი, რომელსაც საუკეთესო
სკოლები აქვს, პირველი ხალხია და თუ
დღეს არ არის, ხვალ მინც იქნება.“
ყოულ სიმონ.

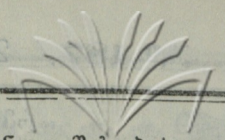
ამას წინად მკითხველს საზოგა-
დობას «დროებამ» აცნობა ფრიალ
სასიამოვნო ამბავი — ქართულის ენის
ვალდებულ საგანად გახდომა სასუ-
ლიერო სასწავლებლებში და ქართუ-
ლის სიტყვიერების სწავლება სასუ-
ლიერო სემინარიაში. სჩანს, მმარ-
თებლობას ყურადღება მიუქცევია ჩვე-
ნის მდგომარეობისათვის, სჩანს ჩვენი
საუკეთესო პედაგოგების ხმა არ დარ-
ჩენილა ხმად მლაღადებელთა უდაბ-
ნოში. სწორედ რომ კარგი ნიშანია
და ახალი განკარგულება სასოებას
ჰბადავს. მნახოთ მომავალი რას მოგ-
ეცემს. ჯერ-ჯერობით წარსულზე
მოველაპარაკებით მკითხველებს.

სამწუხაროდ, რუსულ თხზულებებ-
ში ხშირად შეხედებით აზრს, ვითომ,
დამოუკიდებლობის დროს, საქართვე-
ლოს არა რაიმე განათლება არ მოე-
პოვებოდა, მთელი ხალხი საშინელს
უმეცრებაში იმყოფებოდა. ასე გასინ-

ჯეა, მეთვრამეტე საუკუნესაც კა-
ხირქსა სდებენ და ამტკიცებენ, ვითომ
იმ დროსაც საქართველო ველურს
მდგომარეობაში ყოფილიყოს. რო-
დესაც ამ შეცდომას აღვიარებს რო-
მელიმერუსთავანი, იმას ეს ცოტად
მინც მიეტყვება, მაგრამ დიდი ლა-
ლატი და ცოდვა მამულისა და ერის
წინაშე, როდესაც იმავე შეცდომას
იმეორებს აი თუნდა მუსტაფ ძალიან-
თარამილი (Кръпостное право въ
Грузіи, стр. 6—17, Г. Баланта-
рова), რომელიც გულ-დაჯერებით
მოგვითხრობს, რომს საქართველოს
ერთი განათლებული კაციც არა ჰყო-
ლია იმ დროს, როცა მან თავისი
ბედ-იღბალი რუსეთს გარდასცაო. ამ
გვარის შეცდომის დარღვევა მეტად
ადვილია, მაგრამ ამას გაგება უნდა
და გაგება ხომ ყველას არ შეუძ-
ლიან... მართლაცდა — რომელიმე გა-
ნათლებულმა ქართველმა არ იცის,
რომ ჩვენში მეთვრამეტე საუკუნის
თან მოჰყვა შესანიშნავი გონებითი
მოძრაობა? ახლად-დაბეჭდილი წერი-
ლებიდან სჩანს, რომ ეს გონებითი
მოძრაობა ბევრით ემგზავებოდა მე-
როპის გონებებს მოძრაობას მეთვრა-
მეტე საუკუნეში. შესანიშნავი და სა-
ყურადღებო კიდევ ის არის, რომ მა-

შინდელი მცროსპოვლი სახელმწიფოე-
ბის, ეგრედ წოდებულ, პოლიტიურმა
წეს-წყობილობამაც კი ფესი მოაკიდა
საქართველოში და მეფე ირაკლიმ
გადმოსთარგმნა ქართულს ენაზე გა-
მოჩენილი ზონენჭელის თხზულება,
ის თხზულება, რომელიც ჯერ პეტ-
რიაში და მერე სხვაგანაც სახელმწი-
ფო სახელმძღვანელოდ იყო მიღებუ-
ლი (ეს ქაქტი მოგვყავს ბატ. შრი-
ცოვის წერილიდან, რომელიც ამ
ზაფხულს «ძაგვანში» იყო დაბეჭდი-
ლი). მაშინდელ კანონ-მდებლობითს
მოძრაობას, მმართველობითს განკარ-
გულებებს რომ დააკვირდეთ, უფრო
ცხადად დაინახეთ, რომ ჩვენი პო-
ლიტიკური ცხოვრება, შინაგანი საქ-
მეების გაწყობილობა უახლოვდებოდა
მერობებულ წესებს. ამ მოვლენას
შეხედებით ცნობრების ყოველს სტე-
რამში. მაგრამ ჩარხი სხვაფრივ და-
ტრიალდა და 1801 წ. საქართველო
ნებით მიეცა ჩრდილოეთის ძალოსს
ჩვენც ამ დროიდან დავიწყეთ პე-
დაგოგიური საქმეების გარჩევა.
წარსულს საუკუნეში და აწმყო
საუკუნის დასაწყისში რუსეთის პედა-
გოგიური აზრი, განათლების საქმე
სხვა გზას ადგა — განათლება ძალა-
ლი წოდების საკუთრებას შეადგენდა,

მაგრამ ჩვენის ქვეყნის თვალს—ძახეთს უნდა შეაერთოს.

შნო იმაზედ ლაპარაკი ამოიქნება, როგორი შეცთომილება მოუვიდათ უმთავრესის გზის გაყვანის დროს, როდესაც ეს გზა ძახეთს აკლიეს და განხორციელდა უდაბურ მინდვრებზედ გაიყვანეს; ამერიკაში კი იციან, რომ ოლონდ ორი შესანიშნავი ქალაქი პირ-და-პირის გზით შეაერთონ და, რაც უნდა დაუჯდეთ, არ მიხედვენ: ხშირად ამ ორს ქალაქს შუა ვაჭრობა ისეთი ძლიერია, რომ საკმარისია ყოველ-გვარის ხარჯის დასაფარავად. ჩვენში კი ამ კვარი ქვეყნის მოგვარებას ბაყაყის არაკს, რომელსაც ხარის წაბადვა უნდა და მეტის-მეტს გაბერვას ვეღარ გაუქლო. ჩვენში ჯერ არც ერთი ქალაქი ისე შესანიშნავი არ არის, და მისი ვაჭრობა იმ ხარისხზედ არა სდგას, რომ მართო იმის გულისათვის: რვაასის ვერსის სიშორეზედ რკინის გზის გაყვანა ღირდეს, რადგან შეიძლება რომელიმე ნაძალადემა განკარგულებამ სრულიად მოსპოს ამ ქალაქისა და გზის მნიშვნელობა. მაგალითი თვალწინ გვიძევს: ჩვენი უმთავრესი რკინის გზა უფრო იმიტომ იყო გაყვანილი, რომ ამ გზის შემწეობით ევროპული საქონელი აზიის ქვეყნებისკენ წასულიყო, მაგრამ ამ გზით ეხლა ისე ცოტა საქონელი მიჰქვით, რომ შემოსავალი რკინის გზის გამგობასაც ძლიერა ჰყოფნის; მხოლოდ ნავთის ვაგონები კი დარბინებენ და ისინიც უკან ცარიელი ბრუნდებიან. თუ კიდევ, როგორც ზოგს მოუწადინებია, ნავთის მიღები გაიყვანეს ბაქოვამდე, მაშინ ჩვენს რკინის გზას სადღედასარყოფლო უნდა ეუვალობოთ.

ადგენდა, თუმცა კი, მეორეს მხრით, საქართველოში განათლებას მართო ის მიზანი არა ჰქონია, რომ მოხელეები მოემზადებინა სახელმწიფო სამსახურისათვის. (შს მოვლენა იმიტომ მტკიცდება, რომ საქართველოს სახელმწიფო სასწავლებლები ცოტა ჰქონდა და განათლება უფრო ქალაქების ხელთ იყო). პირ-და-პირ მაღალ წოდებაზე დაიწყეს ზრუნვა და საქართველოს მაშინდელმა მმართველმა პოვალენსკიმ (1802 წ.) განიზრახა პირველი სასწავლებლის (მთილისის სასწავლებელი) დაარსება მთილისში სწორედ ამ წოდებისათვის. რუსეთის ერთგულმა და გამოჩენილმა სახელმწიფო კაცმა სიციშვილმა სასწავლებელს გზა გაუკვალა—მოსწავლენი სამსახურისათვის უნდა იზრდებოდნენ, რუსულის ენის ცოდნა მეტად საჭიროა და უამისოდ საქმე ვერ გაკეთდება. რასაკვირველია, სიციშვილის აზრი დიდის პატივისცემით მიიღეს. ამ დროიდან სასწავლებელს ერთი და იგივე მოვალეობა მიუძღოდა წინ—ეზარდა და ემზადებინა მოხელეები ყოველად მშვიდობიანის საქართველოსათვის. ეს კიდევ არაფერი. სიციშვილი ითხოვდა შევირდები რუსეთში გაეგზავნათ რუსულის ენის ცოდნაში

მა ცოტა ნაგვიანვე საყვედური იმიტომ კი არ მოვრთეთ, რომ ამით გულზედ მოგეშვებოდა; არა, ჩვენ გინდა, რომ შემდეგში მაინც ამ გვარი შეცდომილება თავიდან აგვიკლიბოდეს და არ დაგვივიწყდეს, რომ ჩვენში რკინის გზა მართო ორს პუნქტს კი არ უნდა აერთებდეს. გველსავეთ უნდა იკლავებოდეს და არც ერთს შესანიშნავს ადგილს გვერდზედ არ უხვევდეს. ძახეთის გზა, თუ კი ეს სასურველი ამბავი ოცნებად არ დარჩა და განხორციელდა, მართო იმისთვის კი არ არის საჭირო, რომ უმთავრესი გზა სიღრმად ან მთელს ძახეთს უნდა ჩაუბრუნოს მთიანეთიდან მოყოლებული ზაქათალამდე და ეს უხვევად ბუნებისაგან დასაჩუქრებული კუთხე უფრო კიდევ გაანაყოფიეროს, გააძლიეროს და მისცეს შეძლება სხვა-და-სხვა მცარცველებისაგან თავის დახსნისა.

პრა ერთხელ ვაგვიგონია და მკითხველსაც, უეჭველია, ვაგვანება: «რა უნდა მოვიდეს ძახეთში იმდენი, რომ იქ რკინის გზის გაყვანა საჭირო იყოს, ან ამ გზის შემოსავალი დაჰზარავს თუ არა იმ ფულის სარგებელს, რაც გზის გაკეთებასა და მის შენახვას დასჭირდება? მინც კი ამისთანა კითხვას აძლევს თავის თავს, იმას ავიწყდება შემდეგი ეკონომიური ქვეშარიტება: ყოველი გზა, უბრალო გზაც კი, ერთი-ორად ფასს უმატებს მამულებს, ერთი-ორად აძლიერებს მიწის მუშაობას და წარმოებას. რკინის გზას ხომ, რაღა თქმა უნდა, შეუძლიან მთელი მხარე გარდაქმნას, სხვა სახე მისცეს, ადგილობრივ წარმოებას დიდი ბაზარი გაუჩინოს. მშნო ძახეთში არც პურსა აქვს ფასი,

გასაწრთენელად. მსეც შეასრულეს. თუ რა მოხელეები აღიზრდებოდნენ ახლად-დაარსებულ სასწავლებელში სიანს, სხვათა შორის, იმ ჭაქტიდგან, რომ ერთი მასწავლებელი ვაკეთილის დროს ანდაზებს ეუბნებოდა შევირდებს და საქართველოს დასცინოდა, შეურაცხყოფას აყენებდა (Сборникъ матеріаловъ Зиссермана, т. I, стр. 401—402). თუმცა მთილისის სასწავლებელში სხვა საგნებთან ქართულსაც ასწავლიდნენ—მაგრამ მაინც საზოგადოება სასწავლებელში უნებურად აძლევდა შეიღები იძულებული შეიქმნა ხუთი მანათი დაენიშნა თვეში თითო შევირდისათვის. ეს «ჯამაგირი» ეძლეოდათ კიდევ შევირდებს 1829 წლამდის. რუსეთის მოღვაწე პირებს რომ ჰკითხოთ, ვითომ ქართველების ველური ხასიათი იყო უმთავრესი მიზეზი იმ სამწუხარო მოვლენისა, რომ მხოლოდ «ჯამაგირის» მიღება ახალისებდა ხალხს შეიღები მიეცა სასწავლებელში. მაგრამ მიზეზნი სულ სხვანი იყენენ და მათ შორის უმთავრესი ის, რომ სასწავლებელს გაურკვეველი ხასიათი ჰქონდა—არც ერთენულ დაწესებულებას შეადგენდა და

არც ხილს, არც სხვა ნაწარმოებს. მხოლოდ ღვინო ფასობს და ამასაც იმისთანა სეავები ახვევია, რომ ძახეთის შემამულები ხშირად იძულებული არიან ნახევარ ფასად მაჰყადონ ხოლმე. რკინის გზა რომ გავიდეს, მაშინ სულ სხვა იქნება: მაშინ პურსაც ფასი მიეცემა, იმ ხილსაც, რომელსაც ეხლა მხოლოდ საქონლის გასასუქებლად იყენებენ, და ეჭვი არ არის, რომ ენახების სიგრცე ერთი სამად და ოთხად იმატებს, რადგან კახური ღვინო მაშინ რუსეთშიაც და სამზღვარ გარეთაც წავა და ძახეთში კი ბევრი იმისთანა ტყიანი და სახანავ-სათესი ალაგებია, რომელნიც საენახოდ კარგად ივარგებენ.

მინატროთ, რომ ჩვენი ოცნება ძალე ამხდარიყოს და ეს მშვენიერი კუთხე ჩვენის ქვეყნისა ძალე რკინის გზის რელსებით უფრო დამშვენიერებულიყოს!

შინაური ძროხისა

ჩვენ მოკვივდა შემდეგი წერილი:

«ფრად სასისარყოფა ამბავი მოკვიტანა ბატ. წინამძღვარიშვილისაგან გამოგზავნილმა ტელეგრამამ. ეს ამბავი სახუგუო და სასარგებლოა ჩვენს ეკონომიურად დაგეგმვის და დაუძღურებულის სამშობლოსათვის. ის აზრი, რომელიც ადმრულ იყო ბატ. წინამძღვარიშვილისაგან, უკვე განსორცვალებულა—გახსნილა სასოფლო-სამეურნეო სკოლასოფელს წინამძღვრანთ-კარში.

დიდის თანაგრძობით და ადტაცებით გებებით ამ პირველს ნაბიჯს ჩვენს ცხოვრებაში. უწიადეს ვაღა ვრაცხთ

არც რუსულს სასწავლებელს; და რომ განზრახ მოგონილი «ველური ხასიათი» აქ არაფერ შუაში იყო, მტკიცდება მით, რომ მეფე ბიორგის დროს, ჩვენის დაუმოკიდებლობის უკანასკნელ წლებში, მთილისის საეკლესიო სკოლები საფენი იყენენ შევირდებით. (ამის შესახებ ფრად საინტერესო ჭაქტები აქვს მოყვანილი პ. იოსელიანს ბიორგი მეფის ცხოვრების აღწერაში). საჭირო იყო პედაგოგიურს საფუძველზე აშენებული სასწავლებელი, მაგრამ ეს ვერ შეიგნეს. პირველად მთილისის რუსული სასწავლებელი ასრდა სწორე გზას და აქ საზოგადოება სრულებითაც არა ყოფილა დამნაშავე. სამწუხაროდ, ამ შეცდომამ მეტად დიდს ხანს გასტანა. რაც დრო და ხანი გადიოდა, მმართველობა უფრო და უფრო რწმუნდებოდა, რომ მხოლოდ რუსულ განათლებას შეეძლო «გაეხდენიერებინა» საქართველო. ამის გამო საჭიროდ დაინახეს, ყოველწლივ ეგზავნათ საქართველოდან შევირდები «რუსეთის ცხოვრებასთან დასახლოებულად». ბრაჭი პასკევიჩ-მრევანსკი 1829 წ. პირ-და-პირ სწერდა იმპერატორს, რომ ქართველები უეჭველად დაიცვენ თავიანთ

ჩვენთვის, აღმოუჩინოთ ქვეყნის ყველა-გარი შემწეობა ამ დიდ საქმეში. თუკი მიწის მუშაობა შეადგენს უმთავრესს წარმოებას ხალხის კეთილ-დღეობისათვის, თუკი დასაწყისად ცივილიზაციას ის დრო ითვლება და მამად კაცობრიობისა ის კაცი, რომელმაც პირველად მოაფიქრა და ჩააგდო მიწაში პურის სობაღი—სასოფლო-სამეურნეო სკოლის გახსნაში უეჭველად უნდა დაეინახათ დიდი სახსარი ჩვენის ცხოვრებისათვის და უნდა ხელი მოეწყოს მას საომად იმ მტრებთან, რომელნიც დიდი ხანია ხელს უშლიან საქართველოს წარმატებას და რომელთაც ეწოდებათ სახელად: სიმშობი, წუგრკილი და სიციშვი.

გ. ზეტრისშვილი, პ. მეღვიშვილი, სტუდენტები: დ. აბაშიძე, ე. ამაშუყელი, გ. ჩახიბაია, მ. ჩხატავაშვილი, ვ. ახუცაძე, ა. გელაგანი, ზ. დემურია, ი. ანჯაფარაძე, მის. საბაგაშვილი, შ. რასტორმაშვილი, ლ. გუდგანიშვილი.

ამას წინად ჩვენს გაზეთში დაბეჭდილი იყო მოხუკე მეცნიერების წერილი, რომელითაც ისინი თბილისიდან მატულის მუშტრებს იწვევდნენ, რადგან წინანდელს შემატულებს პირი შეეკრათ, რომ მატული ნახევარ ფასად ჩაგდოთ ხელში.

ამის შესახებ ესლა გატუობინებენ, რომ უხომო სასრგებლობის მოწადინებული მატულის ჩახები თბილისში ჩამოსულან და მძას აგრცელებენ გამოურდელ ვაჭრების დასათუთხობად, ვითომ სკეში საშინელი ქურდობა, ცარცვა და კაცის კვლაც-კი იყოს გასშირებული.

ხეი ერთი იმ მშვიდობიან ქვეყანათგანი არის, სადაც სრულად უშიშრად შეუძლიან კაცს სიარული და სადაც

ეროვნებას, თუ-კი მოსწავლე ახალგაზღობა მშობლიურს მიწა-წყალს არ მომორდა და რუსეთში არ მიიღეს განათლება (Сборникъ Зиссермана, стр. 405—407). ბრაჭის აზრით, საჭირო იყო ყოველ-წლივ მთილისის გიმნაზიიდგან (სასწავლებელი გიმნაზიად გადაკეთეს) და სამაზრო სასწავლებლებიიდგან ათ-ათი შევირდელი გაეგზავნათ კადეტების კორპუსში იმ პირობით, რომ, შემდეგ სწავლის განათლებისა, ქართველ კადეტებს ექვსი წელიწადი მაინც ემსახურათ რუსეთში. თუმცა კადეტების კორპუსის გახსნა უნდადათ მთილისში, მაგრამ ეს მანებლად დაინახეს, რადგანაც პოლიტიკური მოსაზრებათხოვდა ქართველების რუსებთან დაახლოვებას. შეასრულეს კიდევ პასკევიჩის წინადადება. ჰოველ-წლივ ჩვენი ახალგაზღობა იგზავნებოდა რუსეთში და იქ ითვისებდა ზნეს, ჩვეულებას და ს. მთილისის გიმნაზის დაარსების შემდეგ, ყოველ სამაზრო ქალაქში გახსნეს სამაზრო სასწავლებელი. შეეწავლა წოდებას შეეძლო მიეცა შეიღები ამ სასწავლებლებში, გარდა გლეხებისა. არც სამაზრო სასწავლებელს მოაშორეს ის ხასიათი, რომელიც ჯერ მთილისის სასწავლებელს და მე-

მასწავლებლისაგან სტუმრისთვის თავდა-
დებას სავსებით ჩვეულებად შექმნიათ.
იმედია, რომ ვინც ამ ადგილებში მატე-
ლის უიდეგს მოაწოდებენ, იმას ამისთან-
ის ცრუ და უბრალო ხმების გავრცელე-
ბა ვერ დაუყენებს.

ჩვენ გვითხრეს, რომ თბილისის
კიბე-გუბერნატორად ინიშნება თ. გიორ-
გი დიმიტრის-ძე შარვაშიძე.

ჭეთაისადამ გვატყობენებს იქაური
ბანკის სუბინსპექტი კომიტეტის წევრი
ბ. ბ. დარსხველიძე შემდეგს: გუშინ, 17
სექტემბერს, ჭეთაისში ხმის უმრავლესო-
ბით თავდა-ახსნაურებისაგან ამოხსნულმა
კომისიამ გარდაწვევიტ ადგილის უიდეგს
სათავად-ახსნაურ სკოლისათვის. ეს კო-
მისია იყო შემდგარი თავდა-ახსნაურების
წინამძღომლების (მარშლების) და კომი-
ტეტის წევრებისაგან. სხვათა შორის,
კომისიამ ამოაჩინა ორი ადგილი: ერ-
თი დეკანოზისაგან, რიონის ბირსედ,
ზომით 1270 კვად. საყ., შიგა სდგას
ერთი ძველი, სკოლისათვის, უსარგებლო
სახლი ხეხილით და ყვავილებით, ეს
ადგილი კეთილესაა. გურთაისისა.
მეორე ადგილი არის უხეილო სილა-
ზედ ზომით 1900 კვად. საყ. მეტი,
კეთილესაა ბ. დუღაძისა. ქალაქის შუა-
გულიდან სიმორე ორივე ადგილებად-
დის თითქმის სწორად. ფასი ბირსედის
ადგილისა არის 14,000 მანეთი, ესე იგი
კვად. საყ. მადის თერთმეტი მანეთი,
კანკიკობით; ხოლო მეორე ადგილის ფა-
სი არის საყენი ოთხი მანეთი.

ქვიშების, ბ.ბ. ნაცვალაძისა, ნაწარმო-
ბა და სკოლის ინსპექტორმა, რომელ-
ნიც მოწვეულნი იყვნენ ამ ადგილის გა-
საშინჯად, გადასწავლეს, რომ გუ-
რთაისის ადგილი არის დატოვებული, ხო-
ლო, ციებებისა და აღმოსავლეთისა და
ჩრდილოეთის მხრით მთებით დაფარუ-

რე მბილისის გიმნაზიას ჰქონდა, —
აქაც შევირდები, მეტადრე თავად-
ახსნაურობის ჩამამაელობისანი, სხვა-
და-სხვა სამსახურისათვის ემზადებო-
დენ. მართალია, სამაზრო სასწავ-
ლებელს პრაქტიკული დანიშნუ-
ლება უნდა ჰქონოდა — მოსწავლე
მოემზადებინა ცხოვრებისათვის, მაგ-
რამ ეს დანიშნულება ცარიელ
სიტყვად დარჩა და სასწავლებელი
მთლად მომავალ პატარა მოხელეების
ბუდედ გადაიქცა. პროვინციებიც სა-
ჭიროებდნენ სამსახურის კაცებს და
სასწავლებელიც სინარულით ეგებე-
ბოდა, ამ საჭიროებას. ასე და ამგვა-
რად როგორც უმთავრესი სასწავლე-
ბელი, მბილისის გიმნაზია, ისე სამაზ-
რო სკოლა ერთსა და იმავე მიზნის-
კენ მიიღებოდა, ერთსა და იმავე
დანიშნულებას ემსახურებოდა. იმ
თეორიის ძალითაც, რომელზედაც
ამენდა სწავლა-განათლება, სასწავ-
ლებელი ვერ მიადრედა თავის სა-
განს და ეს იმიტომ, რომ თვით თეო-
რია ყოველის მხრივ უსაფუძვლო
იყო. ისტორია ამტკიცებს, რომ თუ
პედაგოგიურის გზით სურთ ერთის
ხალხის შეკავშირება მეორესთან,
სკოლის საფუძველად უნდა აღიარონ
ძულტურული გავლენა ერთის ხალხის

და ქარებისაგან. ადგილი ბ. დუღაძისა
კი (ამ უგანსკენდის ადგილის დირსების
გარეგნულად არ დასწრება ბ. ნაწარმო-
ბის გასწვრივ, მშრალი და დეკანოზი,
სადარ ბუერი იშკრება იაფ ფასისანი სას-
ლები ბოკუებისათვის საცხოვრებლად.
მიუხედავად ამ შედარებისა გადაწედა უიდე-
გა გნ. გურთაისის ადგილისა, გადაწევე-
ტი უმრავლესობა არის: თ. ფაღვაძე, თ.
წულუკიძე, თ. ბაგრატიანი, თ. ნიჟა-
რაძე, თ. კრისთაია (დვიძლი ძმა გნ.
გურთაისისა) და კიდევ კომიტეტის წევრ-
ნი: ბ. თავის-მჯდომარე გვიძე და თ. ხ-
ტონ ლორთქიფანიძე.

ადგილს გარდა, შენობაზედაც უნდა
გვეხრებინა: ამგარა, რომ საშუალება მარ-
ტო ბანკს. ბანკს სამხრო სკოლისთ-
ვის ჰქონდა გადაღებული 15,000 მან-
ეთი, რომელნიც უნდა დაეხსნა დღეს
ამ სკოლისათვის და მისი ადგილისათ-
ვის, კიდევ აქვს თავისუფალი 3,000 მ.
შეკვიდრებიან შემდეგის შემოსავლიდან დი-
დის გაჭირვებით 5,000 მანეთი გადა-
დით ამაკვე საქმისათვის წელიწადში. ჩვენ
რომ ან დუღაძისა ან სხვა იმ გვარად
ადგილი გვეიღნა 7000 ან 8000 მან-
ეთად, მაშინ შეგვიძლება გავრიგებოდათ
რომელსავე იფარადარს, დღეს 10,000
მან. მიგვეცა, 40,000 მანეთის სახლი
ორს წელიწადში გაგვეტობინათ და სხვა
4—6 წელიწადს მიეღოთ. ამ გვარი
მოაჯარადრები გვეყვება კიდევ სახეში.
ესლა კი, ვინ იცის, რამდენ სახს უნდა
გუყვადოთ სკოლის შენობას და მინამდის
ყოველ წელიწადს ქირა ვაძლიოთ.

ჭეთაისის მხრის სოფლის ბზვა-
ნიდამა გვეჩვენებს: ჩვენს სოფლის სამ-
სამდე მოსახლე ჰყავს, გლეხი, თუ აზ-
ნაური და ბუერი სხვა სოფლებიც აჯრავს,
მაგრამ დღემდის სკოლა არ არსებობს;
ეს იმიტომ, რომ ამ სოფელში მწერ-
მეორეზე. მაგრამ რაკი ერთხელ აღი-
არებულ იქნა თეორია, მას ძალია არ
მოჰკლებია, მნიშვნელობა არ შემ-
ცირებია. მბილისის გიმნაზიაში გახ-
სნეს პანსიონი. მკითხველი ნუ იფიქ-
რებს, ვითომ ქართულს ენას პატივი
აკლდა იმ დროს, არა—ოქროს და
ვერცხლის ნიშნებს ჯილდოდ აძლევ-
დენ იმათ, ვინც კარგად სწავლობდა
ადგილობრივ ენებს: ქართულს, სომ-
ხურს, თათრულს (Сборникъ, стр.
423), მაგრამ ამასაც იმ განზრახვით,
რომ გაეარჯიშებული თარჯიმანები
საკმაოდ ყოფილიყვნენ. ქართულის
ენის სწავლებას სახელმწიფო საჭირო-
ება, სამსახური ითხოვდა და კიდევ
ასწავლიდნენ. თვით რუსის მოხყ-
ლეების შეილებსაც აქვებდნენ ადგი-
ლობრივი ენები შეესწავლათ. რაც უნ-
და იყოს, მმართველობა ადგილობ-
რივი ენების შესწავლის საჭიროებას
მანიც გრძობდა და ეს ხომ, ცო-
ტად თუ ბევრად, საქებს წადილს
შეადგენდა. ამ მდგომარეობაში იყო
სწავლა-განათლების საქმე დიდ-ხანს,
ვიდრე თავადი ვორონცოვი არ დაი-
ნიშნა საქართველოს მმართველად.
იმ დროს ძველსიას სამასწავლებლო
ოქტის მზრუნველმა სემენოვმა წა-
რუდგინა მთავრობას ვრცელი წერი-

ლად არის ძალიან გაკლებილი-ქონე გა-
ტი, გვარად ტყეშელაძე: თუ რამე
სოფლის სასარგებლო საქმეს არის და-
პანაგია. დამშლედი ის უნდა იყოს.
ბ. მახრის უფროსს სურდა თურმე
ამ სასოგადობაში სახადლო სკოლა გახს-
ნილიყო, მაგრამ ამ ვაჟბატონს შეეგო-
ნებინა სახლი,—თუ სკოლის განსახად
დათანხმდით, გადასახადი ბუერი დატე-
დებათ, და მახრის უფროსმაც ვერ
ჰქნა-რა.

სოფლის ბზვანის მღვდელმა მისივე
სახამეილმა მოაწადინა სკოლის გახს-
ნა, სახლიც ააშენა, სწავლა დაიწყო, მაგ-
რამ მისი ხელის შემშლედი ისევ, ის
ტყეშელაძე იყო, ასე რომ მღვდელ-
საც ამ ყოველად ძლიერის მწერლის მე-
სებით ცდამ ფუჭად ჩაუარა.

ხონიდანა გვეჩვენებს, რომ თუმიცა
აქ საოსტატო სემინარიც არის, ორ-
კლასიანი ნორმალური სასწავლებელიც,
საქალბო სკოლაც და ათასამდე შეგირ-
დი, მაგრამ ამ დანაში ვერ ხანავთ ვერც
ბიბლიოთეკას, ვერც წიგნის მადანას;
ამას გარდა, თუმიცა დანა ხონი ქალაქ-
ბას აშორებს, მაგრამ ვერ «საქალაქელ»
ვერ მომზადებულა: წვიმის დროს ერ-
თის ქუჩიდან მეორეზე უნაყოფ ვერ გა-
დასვალ და ქუჩაში დამე უფაროდ ვერ
გაივლი, რადგან ქუჩის ფარები ხონ-
ლებს უსარგებლო რამედ მიაჩნიათ.

გუშინ შევატყობინეთ ჩვენს მკით-
ხველებს, რომ ბაქოში მისულა ბ. ხა-
ნიკოვი, რომელიც აშორებს ბაქოსა და
ბათუმს შუა ნავთისთვის მიღების გა-
ვანას. ვაზ. «გასპის» სიტყვით, ეს ხა-
ნიკოვი დასწრება ნავთის-მწარმოებელთა
კრებაზე ბაქოში და აუხსნია, რომ ის
არის წარმომადგენელი კავშირების
კამპანიისა, რომელსაც ამ საქმის შესრუ-

ლი, სადაც გამოჰხატა სწავლა-განათ-
ლების საქმე ჩვენს სამშობლოში
(Сборникъ, стр. 422—457). სემენოვი
თავის კრიტიკულს წერილში უჩვენა
მთავრობას ის მანებელი გარემოება-
ნი, რომელთა გამო სკოლის საქმე
ხეირიანად ვერ მიდიოდა. სამი დღე-
აზრი აღიარა ამ მზრუნველმა ჩვე-
ნის სწავლა-განათლების საფუძველად:
თვით-მზრუნველობა, მართლ-მადიდებ-
ლობა და ეროვნება. ამ მზრუნველის
აზრით, საქართველოს თავისი საკუ-
თარი, ეროვნული არაფერი ჰქონია
და არც აქვს, რადგანაც თითქმის
ყოველთვის თათრების და სპარსელებ-
ბის ქვეშევრდომი ყოფილაო. თვით-
მპყრობელობას მზა ნიდაგი აქვს სა-
ქართველოში, ვგრეთვე მართლ-მა-
დიდებლობასაო, რომელიც უფრო
ცხოველია აქ, ვიდრე რუსეთშიო,—
ასე ჰფიქრობდა სემენოვი. რაც შეე-
ნება ეროვნების პრინციპს, საჭიროა
ქართული ენა საზოგადო ენად შეიქ-
მნეს არა თუ მარტო ქართველებისა-
თვის, არამედ საქართველოში მყოფ
რუსებისათვის და ამასთანავე უნდა
დაარსდეს ახალი ლიტერატურა გა-
რეგობით ქართული, სულით, მიმარ-
თულებით რუსული—აი სწორედ მა-

ლებს განუზრახავს. მიღების გაყვანას
თურმე ოც-და-სუთ მიღრინავდა სწავ-
ლება. ნავთის მწარმოებელთა ქვის მხრე-
ტი ძალიან არ მოსწონებიათ, ალბად
იმიტომ, რომ მასინ ნავთი სულ სამ-
ზღვარ გარეთ გავა და უცხო კავშირ-
ებისტები ამ უხეილისაგან უხვად მოცე-
მულს ნავთს მათ ხელში ადარ ჩაუგდე-
ბენ.

გასეთს «თერგში» სწერენ გროს-
ნიდამ, რომ ამ ქალაქის მახრში რომ
ამას წინად რუსებსა და ჩინელებს შუა
ხსები იყო სავაჭროს თაობაზედ,—მა-
სუგან ჩინელებს შირი შეეგრათ, რომ
ქალაქში მიწის ნაწარმოები ადარ შეგი-
ტანოთ-რა გასასყიდლოთაო. ამ ამბავს
ქალაქი ძალიან შეუწუხებია. ესლა იწერე-
ბიან, რომ ამ ხსების საქმე მომრიგებელ
მოსამართლეს გაურჩევია და ექვსის მო-
ქალაქე რუსისათვის რამდენიმე დღით
დატუსდება გადაუწვევია. კორესპონ-
დენტი ამბობს: იქნება ესლა მანც დაი-
ხანონ ჩინელებმა, რომ სამართალი ყვე-
ლას ერთ გვარად ეუფრობა და ისევ და-
იწყონ ზიდვა ქალაქში თავიანთ ნაწარ-
მოებისაო.

ორშობათს სხდომასზედ ჩვენი ქა-
ლაქის საბჭომ გადასწვივია, რომ ქალაქ-
ში წყლის გაყვანის თაობაზედ მოსპოს
ყოველივე მოლაპარაკება ბელგიელ კავი-
ტალისტ კანდეულაატთან, დაუბრუ-
ნოს გიორა და წყლის გაყვანა თი-
თხევე აეისროს, ამისათვის საჭირო
ფული ისესხოს ქალაქის ბირსედის
ანხრიდან 1885 წ. ქალაქის ობლი-
გაციების გამოცემით 800,000 მანე-
თისა.

გასეთსა «გავასსსა» სწერენ ს.
კახიანამ, რომ იქ სასოფლო ზურის მა-
დასიების გაკეთებას შესდგომინა; აგ-

შინ შეეასრულებთ ჩვენს განზრახვა-
საო. შესანიშნავია აქ სემენოვის შე-
ხედულობა მომავალს ქართულს ლი-
ტერატურაზე, რომლისთვისაც რუ-
სული სული უნდა ჩაებრათ, მაგრამ
თუ არ დაივიწყებთ, რომ იმ დროს
(ვორონცოვის დროს) მმართველო-
ბაც ხელს უმართავდა ჩვენს გონე-
ბითს მოძრაობას, მაშინ ეს შესანიშ-
ნავი შეხედულობა მთელის მმართვე-
ლობის საკუთრებად უნდა ჩაეარა-
ხოთ. მაგრამ ჩვენი ლიტერატურის
ბედ-ილბალი სხვა-ფრივ დატრიალდა
და ამ მოძრაობის შედეგია, სხვათა-
შორის, ის ფრიად სასიამოვნო გან-
კარგულება ქართულის სიტყვიერების
დაწესების შესახებ, რომლის გამოც
ეს პატარა წერილი უძღვენით ჩვენს
მკითხველებს. სწორედ რომ დიდი
სამსახური გაუწიეს სამშობლოს იმ
პირთა და განსაკუთრებით პედაგო-
გებმა, რომელთაც მალლა ეჭირათ და
უჭირათ კიდევ ჩვენის ენის დრო-
შა.

6. უბნელი.
10 სექტემბერს.
გორი.

ქვემოთ მოცემულ მითითებებში აღნიშნულია მხოლოდ ის სახეობები, რომლებიც დასაშვანია დასახლებაში. ყველა სხვა სახეობის შემოსვლა დასაშვანია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ის დასახლებულნი არიან მათი სახეობის მფლობელები. ამის შესახებ უნდა იქნას შედგენილი აქტი, რომელიც დასახლებულნი უნდა წარმოადგინონ მთავრობის წინაშე. ამის შესახებ უნდა იქნას შედგენილი აქტი, რომელიც დასახლებულნი უნდა წარმოადგინონ მთავრობის წინაშე.

რუსეთი
 იმერეთის, რომელიც ამჟამად იქით სავაჭრო მდებარეობს, კერძოდ მდებარეობს ქალაქებსა და მოსახლეობასთან მიმართებით. ამის შესახებ უნდა იქნას შედგენილი აქტი, რომელიც დასახლებულნი უნდა წარმოადგინონ მთავრობის წინაშე.

— ამას წინააღმდეგ ჩვენს მკითხველებს ვაუწყებდით, რომ ზოგიერთი რუსეთის ადგილებში სადღესასწაულო ბანკების დაწესებას აპირებდნენ. მხოლოდ ცნობები გაზეთებში მოყვანილი, რომ ერთი ამ გვარი ბანკი უკვე დაწესებულია და იმოდენი თანხები შესულა სესხის მიცემას, რომ ბანკი ვეღარ ასდის თურმე, მაგრამ მაინც კიდევ 350,000 მანეთს გაეცმა მოუსწვრიან. თანდათანვე დაიწყეს მოსახლეობის დასახლება საქმის რიგზე წარმოებისა იმაში თურმე მდგომარეობს, რომ საჯალაბო სიები ნამდვილად არ არიან შემდგარი, ე. ი. იმათში ან სულ არ არის ჩაწერილი გლეხების ნამდვილი გვარი და სახელები ან, თუ არის, იმითანა სახელებია, რომლებიც გლეხებს არ ეწოდებათ. რადგანაც საჯალაბო სიებს ბანკში მოსამსახურე პირნი არ ადგენენ, ამისთვის საქმის გვიან წარმოება ბანკის ბრალი არ არის. ამასთანავე საქმის რიგზე, თავის დროზედ კეთებას ის გარემოებაც აბრკოლებს, რომ ახალი საქმეებს ვნებ ვერ ვერ პრის ჯერონ ვანს დონეზედ დაყენებული.

უცხოეთი
 ამ ბოლოს დროს იტალიელებს სალაპარაკო საგნად გაუხდათ მდგრადი სახელმწიფოთაგან საზოგადოებრივი დაყრა. იტალიელი მკვლევრების სიტყვით, ეს ახრი შეიძლება შესრულდეს, თუ რუსეთიც სხვა მთავერის სახელმწიფოებთან ერთად თანაბრად იქნება, რადგანაც რუსეთის მფლობელნი და ავსტრიის მფლობელები მოსპობა საფრანგეთის პოლიტიკაზე კეთილად იმოქმედებდნენ.

— როდესაც მეფე ალფონსოში ვენაში იყო, მადრიდიდან მოუვიდა მას

ძალიან ცუდი ამბები შესახებ ახალი რევოლუციონური მოძრაობისა მანჩიში. ამას წინააღმდეგ რომ იმოდენი პოლიცია აჯანყება იყო, მალე და აღვიღო მოსპობა, რადგანაც თავის დროზედ ვერ მოხდა; ახალი რევოლუციონური მოძრაობა კი, რომელიც ცნობა მხედრება, ისეთი ხანიათისა იქნება, რომ შეიძლება გამარჯვებული დარჩეს.

— სომხეთის პატრიარხი ორჯერ მიიღო სულთანმა ერთი კვირის განმელობაში. პატრიარხი სთხოვდა სამსახურიდამ დათხოვნას, მაგრამ სულთანმა უკანვე წააღებინა თხოვნა. პატრიარხმა წარუდგინა სახსოვარი წერილი, რომელშიაც ჩამოთვლილია ყოველი უბედურებანი, რომელთაც სომხები ითმენენ, და სთხოვა სულთანსა შემწეობა. ამას პატრიარხმა ისიც დაურთო, რომ თუ ამ გვარი მდგომარეობა დიდ ხანს გაგრძელდა, სომხებში მშვიდობიანობის დაკარგვით შეიქნება. ამ დოკუმენტმა ძლიერი შთაბეჭდილება მოახდინა სულთანზე და მიუწოდა თავისთან პატრიარხსა, ელაპარაკა მას თავის ქვეყნად სომხების ერთგულებაზე და აღუთქვა, რომ განიხილავს საქმეს და, რაც შეიძლება, შემწეობას ამოუჩენს მათ. რადგანაც ეს აღუთქვა სულთანმა, პატრიარხმა უკანვე წაიღო სამსახურიდამ დათხოვნის ქაღალდი და ელის სულთანის დაპირების აღსრულებას. იმედია არა აქვს აქ, რომ ეს დაპირება მალე შესრულდეს.

განსხვავებული
 ანენა თ. მრისთავისაგან ახლათ განსილს ლენის სარდალში იყიდება საუკეთესო კახური ძველი ღვინო. სარდალი იმყოფება ცურიცის აფთიაქის პირდაპირ, სტამბის ქვეშ, მესხიეების სახლებში. (10—10)

დავით კახალი
 აწარმოებს ეველან ნაირ საქმეებს, განსაკუთრებით სხსსხლო სამართალში. საბირონის ქუჩა, ზაბლოცის სახლი. (10—3)

სასტუმრო (გოსტინიცა)
„იტალია“
 ნიკოლაევის ქუჩაზე, პორტოცის ძეგლის (პამიატივის) მახლობლად ჩემს საკუთარ სახლში. ნომრები მშვენიერად მოართულია ელექტრიკოსის დასარეკის შარით და მარტივ მოსამსახურეებით. სასტუმროსა აქვს ბუფეტი. შასი ნომრებისა, საქმელებისა კარტით და სასმელებისა ნაკლებია. სასტუმროს ზატონი ბ. სარქისოვი. (30—6)

ინგლისის მაღაზია
 Maison de confiance
 შედარებით უფრო ხანის მოსყიდვის ჩანს

1 3/10	1 3/40
1—20	1—60
1—40	1—80
1—60	2—
1—80	2—50
საუფუფისო 2—	3—

იქვე იხილება სხვა საქონელიც: თოფები, რევოლვერები, კრავატები, კურორტი.

თინს-აგოშვანი
 ამაგებს თმას და ადრინდელ ფურსს ამღვებს. ფასი ერთი შუქისა 2 მან., გავსაჩენით 2 მანეთი და 28 გან. (100—44)

საგლეხოსო
 რომლებშიც შეიძლება წერს სულ მისხვილ, უსუფთაო ქაღალდი. ურთად-ერთი სააკეტო—ინგლისის მაღაზია. იქვე აწარმოებენ სხვა-და-სხვა ჯვარის კაღებში, ელექტრო, ხელისათვის—25⁰/₁₀₀ იაფად, ვინც სხვაგან. იქვე: მელანი, ქაღალდი, განკურნები, რეკურები, ლაქი, განანდაში, პენალი, კაღები, ბუფაფიები, შორს, სიგარები, აბრეშები, რამები, მაკრატლები, სამართლები, სანთელი, საღვთო, წარაშები, კურსლები, საწმეად (ბორჯისი), თეთრეულისათვის, შატარა ხაღები, ატავისათვის კლიონები, ტახტები, სავარძლები, სარკები, სავარცხლები, ბესები, ნაწები, ბანაკები რეკურები, ვატერპასები, მინის-სათები, ვომპასები, ტრამპეტები, ძეწები, ნემსები, მანატები, სევისტოვი, შომისი, ქამრები, სარტყლები, საყვლეუნი, პრობები, სპრობები, კრანები, ფილტრები, შილატები, თავის. ტანისამოსის, ცხენის და შატეტისანი მკენტიები, კრავები, საქმეა ქაღალდი კატერ-გლოსტისათვის და სხვ. და სხვ.

მაზანდა
 ხორავისა, რომელიც იყიდება თინსის ბაზრებში, ლექნებში და ხელ-და-ხელ 1 რუბლში და 1 რუბლში და 1883 წ.

გამომცხვარი შური რუ-	
სეთის ფქვილისა	— 1 გ. 5 კ.
აჭურის ფქვილისა: შირ-	
ველის სარისისა	— 1 გ. 2 1/2
მეორისა	— 1 გ. 2 კ.
მესამისა	— 1 გ. 2 1/2
მეორის სარისისა	— 1 გ. 5 კ.
მეორისა	— 1 გ. 3 კ.
მესამისა	— 1 გ. 2 1/2
ჯვარის-მამის შურა:	
მეორის სარისისა	1 გ. 5 კ.
მეორის სარისისა	1 გ. 3 კ.
მესამისა	— 1 გ. 2 1/2
მეორის სარისისა	— 1 გ. 8 კ.
მეორისა	— 1 გ. 7 კ.
სუვა	— 1 გ. 15 კ.
ცხენის სარისისა	— 1 გ. 8 კ.

ქველი, საიდნები, გასაღებები, დასები, გოგნები, ტახტები, კაღები, კაღები, შოკოლადი, კავალი, განსახლებები, შოკოლადი, მაკრატები, უნავიები, კლეონგა, წინდები—ცენის და ქაღალს, ხელ-სასი-ცები, მაკრატობინ კაღები—სულ ეველანები 25-დამ 50 პრეტენტით უფრო იაფად, ვიდრე სხვა რომელიმე მაღაზიაში.

ვინც ქაღალსი გარედა 25 მანეთიდან 1,000 მანეთამდე საქონელს გამოიწერს, გასაგზავნის არაფერს ან სი-დის. (100—39)

ინგლისის მაღაზიაში
მაგ-მასტარი
 აქვე იხილება ქინის შომის, თმების გასამკურნებლად. ფასი 1 მან. სხვაგან თანავს ტვივილი მისასამაღლად. ტყალები ს. შონი, დუხები და სხვ.

საგლეხოსო
 რომლებშიც შეიძლება წერს სულ მისხვილ, უსუფთაო ქაღალდი. ურთად-ერთი სააკეტო—ინგლისის მაღაზია. იქვე აწარმოებენ სხვა-და-სხვა ჯვარის კაღებში, ელექტრო, ხელისათვის—25⁰/₁₀₀ იაფად, ვინც სხვაგან. იქვე: მელანი, ქაღალდი, განკურნები, რეკურები, ლაქი, განანდაში, პენალი, კაღები, ბუფაფიები, შორს, სიგარები, აბრეშები, რამები, მაკრატლები, სამართლები, სანთელი, საღვთო, წარაშები, კურსლები, საწმეად (ბორჯისი), თეთრეულისათვის, შატარა ხაღები, ატავისათვის კლიონები, ტახტები, სავარძლები, სარკები, სავარცხლები, ბესები, ნაწები, ბანაკები რეკურები, ვატერპასები, მინის-სათები, ვომპასები, ტრამპეტები, ძეწები, ნემსები, მანატები, სევისტოვი, შომისი, ქამრები, სარტყლები, საყვლეუნი, პრობები, სპრობები, კრანები, ფილტრები, შილატები, თავის. ტანისამოსის, ცხენის და შატეტისანი მკენტიები, კრავები, საქმეა ქაღალდი კატერ-გლოსტისათვის და სხვ. და სხვ.

რკინის გზა
 თბილისიდან ქუთაისისკენ მიდი 8 საათზედ და 31 წამ. დილით. თბილისიდან საშურანდინ 3 საათ. და 11 წამ. შუადღის უკან. თბილისიდან ბაქოსკენ 11 საათზედ და 11 წამ. ღამისა. ბაქოდან თბილისისკენ 10 საათზედ და 23 წამ. დილისა. ქუთაისიდან თბილისისკენ 12 საათ. და 25 წამ. შუადღ. უკან. ქუთაისიდან ბათუმის და ფოთისკენ 5 საათზედ და 20 წამ. შუადღის უკან. ბათუმიდან თბილისისკენ 8 საათ. დილისა. ფოთიდან თბილისისკენ 8 საათ. და 45 წამ. დილისა. ფოთიდან ბათუმიდამ მოძავად თბილისში შექოდის 10 საათზედ და 25 წამ. ღამისა. ბაქოდამ მოძავადი შემოიის თბილისში 7 საათ. და 49 წამ. დილისა.